

5. Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / За ред. І.А.Зязюна та Н.Г.Ничкало. – У двох частинах. – Ч.1. – К., 2001. – 392 с.

6. Спірін О.М. Цілі і завдання Болонського процесу / О.М.Спірін // Вісник Житомирського державного університету імені І.Франка. – Житомир: ЖДУ, 2004. – Вип. 17. – Педагогічні науки. – С. 55–57.

7. Denney R. Education, vocationalism and democracy / R.Denney. – N–Y.: The Macmillan Co. Thought, 2002. – 195 p.

Зубченко Л.В. Парадигма вищого образования в Украине в контексте Болонского процесса

Рассматриваются фундаментальные проблемы и ценностные стратегии высшего образования. Обосновывается необходимость плюрализма парадигм при разработке новых подходов к предмету образования.

Ключевые слова: образование, управление, ценности, социальное развитие, педагогическая парадигма, глобализация.

Zubchenko, L.V. A paradigm of higher education is in Ukraine in context of the Bologna process

The article is devoted fundamental problems and values strategies of higher education. The necessity of pluralism of paradigms is grounded at development of the new going near the article of education.

Key words: education, management, values, social development, pedagogical paradigm, globalization.

УДК 141.7:378.01

Терепищій С.О.

**Феномен стандартизації
вищої освіти в сучасному науковому
і філософському дискурсах**

Аналізуються суперечності феномену стандартизації вищої освіти в науковому та філософському дискурсах. Обстоюється ідея посилення філософської рефлексії стандартизації вищої освіти.

Ключові слова: стандартизація вищої освіти, науковий дискурс, філософський дискурс.

На початку ХХІ століття роль освіти, загалом, і вищої, зокрема, трансформується із статусу ресурсу розвитку суспільства в статус провідної суспільної сфери. Межі росту сучасної цивілізації визначаються саме освітою, її якістю і доступністю.

В умовах всезростаючої динаміки соціальних і економічних перетворень практика вимагає розробки нових форм адаптації освіти і суспільства, оптимізації інтересів держави і особистості в суспільстві знань, що постає щоденно. Всі ми є не лише спостерігачами зламу історії – народження нової інформаційної ери, ми є учасниками цього процесу. Вибір за нами: будемо «глиною» цих змін чи їх «скульптором».

Означені виклики *актуалізують* проблему стандартизації вищої освіти як важливого процесу узгодження потреб людини і суспільства через освіту. Аналіз наукової літератури показує, що найбільш детально стандарти та стандартизацію досліджують крізь призму педагогічної науки такі українські вчені як С.Гончаренко, Ю.Жидецький, Х.Лах, А.Лігоцький, Н.Ничкало, Н.Пастернак, О.Радковська, С.Сисоєв, Т.Фініков російські вчені В.Безпалько, Я.Нейматов, Н.Селезнева, В.Соколов та інші.

Філософські дослідження окремих аспектів даного феномену знаходимо в роботах українських вчених В.Андрущенка, В.Кременя, М.Михальченка, а також В.Вікторова та К.Корсака і російських вчених В.Зінченка, Н.Нікандрова.

Поширення є розгляд проблеми стандартів як складової освітньої політики у роботах вітчизняних дослідників В.Гальперіної, В.Лугового, О.Лященко, Т.Яценко. Серед російських вчених слід назвати Г.Бордовського, Ю.Ларіна, Л.Майборода, О.Смірнова, А.Субетто, А.Глушенко, В.Шадрікова.

Історичний аспект стандартизації освіти розглядають Н.Авшенюк, Т.Фініков, О.Шаров.

Згідно позицій наук з державного управління проблему досліджують М.Білинська, О.Дубровка, Н.Колісніченко, С.Майборода, Н.Синицька, І.Солоненко, Ж.Таланова.

Значного поширення набув підхід вітчизняних науковців до проблем стандартизації та якості в освіті з економічної точки зору. Це ілюструють

роботи таких вчених як Л.Антошкіна, Д.Бондаренко, Н.Верхоглядова, Н.Жигоцька, П.Коваль, О.Кратт, Л.Лелик, А.Лігоцький, Г.Лопушняк, А.Лялюк, Л.Плахотнікова, В.Супрун, І.Ходикіна, М.Яструбський та інших.

Значну групу досліджень становлять прикладні розробки державних стандартів вищої освіти таких українських вчених, як В.Супрун, А.Лігоцький, С.Андрусенко, Р.Вернидуб, В.Домніч, Ю.Комар, К.Левковський, В.Леонтович, Т.Морозова, В.Петренко, Ж.Петрова, Я.Болюбаш і інших.

Проблему стандартизації освіти розробляють зарубіжні вчені Б.Барнек, Г.Бендарчик, М.Буткевич, П.Грутгінс, С.Квятковський, Й.Крайтон, Т.Новацький, Б.Оскарссон, Д.Равич, У.Станс, Г.Хіліз, Ф.Шлюсек, Р.Янг та інші.

Цінним для нашого дослідження є робота білоруського вченого О.А.Олекс «Управління розвитком освіти: організаційно-педагогічний аспект» в якій окремий розділ присвячено філософії стандартизації освіти [6].

Окремо варто назвати ґрунтовне дослідження природи освітнього стандарту російського дослідника В.І. Байденка «Освітній стандарт: теоретичні і концептуальні основи (досвід системного дослідження)» [1].

Проте аналіз джерельної бази показує, що як в Україні так і закордоном відсутні ґрунтовні філософські роботи, спеціально присвячені цілісному критичному баченню феномену стандартизації вищої освіти.

Однією із суперечностей третього тисячоліття, що залишилась у спадок людству від попереднього, є своєрідна дилема між парами понять «солідарність–тоталітаризм» та «свобода–лібералізм». Українські філософи В.Андрусенко, Л.Губерський та М.Михальченко в роботі «Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого–світоглядний аналіз» справедливо зазначають: «превалювання ідеї свободи над принципом солідарності ... відтворює недоліки традиційного лібералізму, а зверхність солідаристських тенденцій над виявленнями свободи – то є шлях до тоталітаризму» [5, с.491–492].

Уся попередня історія людської цивілізації, а особливо багатостраждальне ХХ століття, підводять нас до усвідомлення рівноправності принципів солідарності та свободи є «наріжними каменями» у фундаменті суспільного порядку. Як слушно зазначає Ф.Фукуяма: «Вивчення того, як постає порядок, – не внаслідок опущення зверху розпоряджень ієрархічної влади, політичної чи релігійної, а внаслідок самоорганізації децентралізованих елементів, – є одним із найцікавіших і найважливіших інтелектуальних напрямів нашого часу» [10, с.13].

Мета інтелектуальних пошуків завжди невіддільна від мети освіти, як рушійної сили прогресивного розвитку суспільства на основі самовдосконалення кожної людини. Безліч зв'язків між людьми, що власне і творять суспільний організм, постійні в своїй динамічності. Деякі з них набувають ознаки законів або закономірностей, але більшість розпадається ще до завершення процесу їх становлення. Перевага розпаду над творенням є одним із симптомів загальної кризи суспільного організму. Як слушно зазначає Алан Меджілл: «Криза – це втрата авторитетних і доступних розуму стандартів добра, істини і прекрасного» [13, с.13].

Культура і освіта знаходяться в коеволюційній динаміці. Лише збереження адекватності темпоритму еволюції освітньої реальності забезпечує її культуровідповідність. Однак і сама культура виступає об'єктом трансляції в освітньому процесі. Процес такої трансляції не є механістичним процесом відтворення копії існуючого досвіду. І це закономірно. Адже культура не лише передається через освіту у незмінному стані, але й удосконалюється нею. Механізм такого

удосконалення, на нашу думку, полягає передусім у самоорганізації, що аж ніяк не виключає ролі розумної стандартизації освіти, як її атрактора.

Значна кількість наукових досліджень та різноплановість вимірів даної проблеми, про що зазначалося у вступі, переконливо демонструє становлення теорії і практики стандартизації вищої освіти як однієї із провідних тенденцій розвитку сучасної вищої освіти як в Україні так і за її межами. Можемо стверджувати навіть про певну «моду» на стандартизацію, що обумовлює складність вибору матеріалу для нашого дослідження.

Проте, як влучно зазначив Мартін Троу «теоретичні ресурси будь-якої проблеми складає не весь об'єм матеріалу з теми, а лише та його частина, що надихає дослідника» [9, с.14]. Відтак, вважаємо завданням даної статті аналіз основних результатів, напрацьованих в науковому дискурсі стандартизації вищої освіти, які складають теоретичне поле філософської експлікації.

Заглиблюючись у аналіз теоретичних напрацювань, що прямо чи опосередковано торкаються проблеми стандартизації вищої освіти, варто наголосити на швидкому поширенні практики та певному «відставанні» становлення її теорії. В свою чергу, така тенденція вимагає від нас системного дослідження цього феномену, що потребує врахування наступних засадничих положень.

По–перше, стандартизація вищої освіти – це феномен не лише вищої освіти, це суспільний феномен, що ґрунтується на концепції суспільного порядку та соціальних нормах.

По–друге, стандартизація вищої освіти – це феномен не лише української вищої освіти, це європейський та міжнародний феномен.

Поруч із національним виміром проблема стандартизації має цивілізаційний вимір, що розкривається, передусім, у формуванні узгодженої відповіді на глобальні виклики сучасності.

Нагадаємо, що в 1946 році заснована Міжнародна організація із стандартизації (ISO) [12], яка здійснює свою роботу з метою впорядкування стандартів на міжнародній арені. І хоча до стандартизації вищої освіти не входить до безпосередньої компетенції ISO, але до її рекомендацій щодо стандартизації та забезпечення якості функціонування організацій звертаються досить часто. В світі існує досить широка практика сертифікації вищого навчального закладу за системами стандартів ISO, що починає поширюватися і в Україні [11, с.12–16].

Зацікавленість міжнародної спільноти в стандартизації підтверджується доповіддю ЮНЕСКО «Про стан справ в сфері освіти за 1993 рік», яка вже тоді містила окремий розділ «Пошук стандартів» [14]. У 1997 році ЮНЕСКО було затверджено нову версію Міжнародної стандартної класифікації освіти [15], що стало за оцінкою відомого російського вченого В.Байденка «важливим кроком до поглиблення процесу стандартизації» [1, с.26].

У Законі України «Про вищу освіту» (стаття 1) [3], вища освіта визнається як «рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації». В цій же статті термін «стандарт вищої освіти» – це «сукупність норм, які визначають зміст вищої освіти, зміст навчання, засіб діагностики якості вищої освіти та нормативний термін навчання» [3].

Номологічний аналіз сучасного українського законодавства у сфері освіти, загалом, і, зокрема, вищої освіти вказує на високий рівень уваги до стандартів, як наріжних каменів у фундаменті вітчизняної системи освіти.

Так, стаття 15 Закону України «Про освіту» [4] вказує, що державні стандарти освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки в Україні. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм одержання освіти.

Згідно із статтею 11 Закону України «Про вищу освіту» систему стандартів вищої освіти складають державний стандарт вищої освіти, галузеві стандарти вищої освіти та стандарти вищої освіти вищих навчальних закладів. Стандарти вищої освіти є основою оцінки якості вищої освіти та професійної підготовки, а також якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів незалежно від їх типів, рівнів акредитації та форм навчання [3].

Кабінетом Міністрів України затверджені вимоги до державних стандартів вищої освіти (постанова КМУ від 7 серпня 1998 р. № 1247) [7]: державні стандарти вищої освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм одержання вищої освіти. Відповідність освітніх послуг державним стандартам вищої освіти визначає якість освітньої та наукової діяльності вищих навчальних закладів.

Державні стандарти вищої освіти застосовуються з метою забезпечення якості вищої освіти і потреб народного господарства, науки та культури у фахівців, а також розроблення, впровадження та удосконалення нормативної і навчально-методичної бази, що регламентує підготовку фахівців з вищою освітою.

Державні стандарти вищої освіти є обов'язковими для виконання усіма суб'єктами в системі вищої освіти.

Отже, держава встановлює, що саме освітні стандарти є стрижнем освітньої системи та еталоном діяльності усіх суб'єктів вищої освіти.

Із поняттям «стандарт вищої освіти» тісно пов'язане поняття «стандартизація вищої освіти». Варто відзначити, що сьогодні міжнародні експерти частіше використовують терміни «порівнюваність», «співставність», «зрозумілість» замість «уніфікація».

Загалом є підстави стверджувати, що на рівні держави існує розуміння важливості стандартизації вищої освіти [3;4;7]. Маємо законодавчо закріплене трактування поняття «стандарт вищої освіти» [3]. Проте законом неможливо встановити істину. За влучним висловом Ф.Бекона: «Істина є дочкою часу, а не авторитету».

Міждисциплінарний характер феномену стандартизації освіти зумовлює відсутність єдності науковців у визначенні понять «стандарт вищої освіти», «освітній стандарт», «стандартизація освіти». Плутанина із термінами підсилюється паралельним використанням понять «стандарт освіти», «державний стандарт освіти» і «освітній стандарт», «стандартизація освіти» і «стандартизація у сфері освіти» тощо.

Російська дослідниця Н.Воскресенська, аналізуючи іноземну практику стандартизації освіти, вказує, що не завжди використовується термін «стандарт», можуть використовуватися поняття «базовий (основний) зміст», «стержень (ядро) змісту», «загальнонаціональний зміст освіти» і ін. (Basic Curriculum, Core Curriculum, National Curriculum) [2,с.113]. Проте в Україні найпоширенішим є саме термін «стандарт вищої освіти», та похідний від нього «стандартизація вищої освіти». Ця обставина створює чимало труднощів під час перекладів робіт із філософії освіти сучасних американських та британських дослідників, які надаючи перевагу терміну «curriculum», проте використовують також терміни «standard» та «standardization».

Щодо загальноновживаної української наукової термінології, то є підстави вважати, що однією із основних причин розбіжностей в розумінні цього поняття є його перенесення із виробничо-технічної сфери в сферу освіти, що неминуче викликає різні тлумачення і слововживання.

Узагальнюючи основні дослідження трансдисциплінарного феномену стандартизації вищої освіти доречно нагадати слова Ф.Фукуями, який наголошує: «Культура глибокого індивідуалізму, яка в торгівлі і в лабораторії веде до нововведень і до зростання, перелилася у сферу соціальних норм, де роз'їла майже всі форми підпорядкованості й послабила зв'язки, що цементували сім'ї, місцевості та нації» [10,с.12]. Саме тому, на наш погляд, індивідуалізм в освіті недопустимий, а значить розумна стандартизація вищої освіти є вимогою часу, інакше це може призвести до атрофії суспільних навичок виживання, руйнуючи суспільство *per se*.

Вирішення цього без перебільшення цивілізаційного завдання можливе через забезпечення проєкції цілей сталого розвитку суспільства в цілях освіти. Це, в свою чергу, потребує не лише аналізу стандартизації вищої освіти з позицій окремих наук, не лише праксеологічного аналізу, але й соціально-філософської рефлексії, із врахуванням онтологічних, аксіологічних та антропологічних засад. Як слушно зазначають сучасні норвезькі історики філософії Г.Скірбекк та Н.Гільє: «щоб зрозуміти, «чим же насправді є предмет обговорення», будь то розвиток гідроенергетики чи централізація системи шкільної освіти, необхідно знати і осмислювати сукупність точок зору. Роздуми з їх приводу можна назвати філософською рефлексією, і при наявності багатьох окремих наук вона виявляється дуже доречною» [8,с.14]. Дана ситуація характерна і для нашого дослідження.

Підводячи попередні *висновки*, зазначимо, що питання стандартизації вищої освіти в Україні активно порушується практиками упродовж останнього десятиріччя, проте серйозних філософських досліджень на цю тему бракує. І не тому, що тема не актуальна, чи бракує емпіричних даних, а скоріше через складність проблеми та її багатоаспектність. Освітні стандарти набули законодавчого закріплення в Законах України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Не зважаючи на, вочевидь, недостатнє теоретичне обґрунтування найважливіших питань стандартизації вищої освіти України, «продукти» цієї стандартизації почали проникати в освітню практику.

Феномен стандартизації вищої освіти, через законодавчо легітимізоване поняття стандарт вищої освіти, повноправно увійшов у науковий і педагогічний обіг. Процес входження поняття «стандарт» в науковий обіг, а особливо власне стандартів у практику вищої школи вкрай суперечливий. І це закономірно. Адже цей процес має як позитивні, так і негативні аспекти.

Контраверсійність проблеми доцільності стандартизації вищої освіти обумовлює широкі дискусії у середовищі науковців, педагогів, менеджерів освіти серед яких багато як прихильників так і противників стандартизації як явища. Проте, незважаючи на часом дуже принципові дискусії щодо природи стандартів, сфери їх застосування та інших концептуальних проблем, процес стандартизації вищої освіти на практиці набирає обертів. Відтак, маємо пришвидшити вироблення державної позиції щодо даної практики, інакше нам не уникнути спекуляцій та заповнізованості.

Проекування мети і завдань вищої освіти неможливе без комплексної міждисциплінарної рефлексії її основних складових, що забезпечується завдяки створенню, застосуванню і оновленню стандартів вищої освіти. Поява стандартів вищої освіти є позитивним сигналом незворотності прогресивних

змін у системі вищої освіти, вона свідчить про тенденцію всезростаючої інтегрованості між різними ланками і рівнями освіти, яка створює в перспективі гармонійну взаємодоповнюваність.

Стандарту вищої освіти ще належить довести свою ефективність у порівнянні із класичними способами нормування – навчальним планом і навчальною програмою. Система освіти як інертна за своєю суттю має звикнути, що саме стандарт є «центром тяжіння» всіх її елементів.

Дискретність системи вищої освіти від суспільства видається нам неадекватним підходом. Поряд із цим сам український соціум стає активним гравцем на «полі» вищої освіти, повернувши собі «делеговані» в індустріальну епоху самій системі освіти повноваження щодо концептуальних і стратегічних регулятивів її існування. Небезпека полягає в тому, що система вищої освіти самостійно формує власні стандарти, де-факто перетворившись на закриту маргінальну систему. Нелінійне бачення природи вищої освіти як іманентно відкритої системи застерігає нас від такого підходу.

Будь-якій соціальній системі притаманний певний «інстинкт самозбереження» на якому будується ставлення до інших систем як до «ворожих», тих що «зазіхають на самодостатність» тощо. Проте уявлення про самодостатність системи вищої освіти, які активно підтримуються самою системою, відкрито попирають дійсність. З одного боку загальновизнано, що система вищої освіти – це відкрита соціальна система, яку неможливо ніяк інакше, окрім уможливленого аналізу, виокремити із загальносуспільного процесу. А з іншого боку, домінує практика за якої, система вищої освіти самостійно визначає пріоритети і стандарти свого розвитку без кореляції із іншими складовими освіти – середньою, професійно-технічною, післядипломною. Ще більший соціально-психологічний антагонізм виникає між системою вищої освіти та іншими соціальними системами, такими як наука, економіка, право тощо. Як тут не згадати діалогічний імператив сучасної цивілізації і вимогу толерантного ставлення до «іншого».

Процес самоорганізації вищої освіти на початку ХХІ століття, що виявляється, передусім, у диверсифікації форм вищої освіти в Україні, демократизації та переході до державно-громадського способу управління освітою, ліберальних цінностей освіти, особливо автономії вищого навчального закладу та академічної мобільності, урізноманітнення освітніх технологій і змісту освіти – суть причинність посилення ролі стандартизації у системі вищої освіти.

Об'єктивна необхідність практики обумовила широку дискусію у середовищі науковців, менеджерів освіти та практиків щодо даної соціально-освітньої реальності.

Технократична семантика терміну «стандарт» викликала його психологічне неприйняття деякими представниками педагогічної громадськості. Однак поступово починається виявлятися його принципово інша суть – природа соціальної норми, що поширює проектну культуру у сферу вищої освіти України.

Зародившись наприкінці 90-х рр. ХХ ст., тенденція поширення стандартизації вищої освіти особливо інтенсивно розвивається вже на початку ХХІ ст., що виявляється, передусім, у накопиченні значного масиву емпіричного досвіду розробки і впровадження стандартів вищої освіти при явно недостатньому рівні наукової (а тим більше філософської) рефлексії даного феномену.

Сьогодні в Україні відбувається процес усвідомлення ролі стандартизації як кардіальної структури системи вищої освіти, яка має ряд «проблем росту», основними з яких є парадигмальні і концептуальні протиріччя, недосформо-

ваність теоретичних основ, плюралізм методологій розробки, неузгодженість дескриптивної термінології.

Загалом, аналіз показав, що стандартизація вищої освіти інтегрує соціальну мету, завдання, цінності, принципи, форми, зміст і методи освітньої діяльності, виходячи далеко за межі окремих наукових дискурсів. У зв'язку з цим видається природною потреба застосувати для аналізу феномену стандартизації філософський підхід, не обмежуючись окремими галузевими дослідженнями. Адже ні розробка, ні застосування стандартів у сфері вищої освіти не мислимі без концептуалізації їх світоглядної функції. Філософсько-освітні дослідження на відміну від педагогічних, економічних, управлінських, технічних та інших мають принципову можливість вийти за межі «цехового» підходу, який довів свою неспроможність у ХХ столітті.

Перспективи досліджень у даному напрямку пов'язуємо з аналізом необхідності існування стандартизації, що актуалізується потребою практики в «урівноваженні» інтересів різних «гравців» у вищій освіті. Економісти вказують, що вища освіта як сфера стратегічних інвестицій буде розглядатися інвесторами лише за умов прозорості і прогнозованості її результату. Причому важливо наголосити, що шляхи і способи досягнення результату мають стандартизуватися в останню чергу. Передусім це стосується кінцевого «продукту» – стандарту. Усвідомлюючи всю обмеженість суто економічного бачення функції вищої освіти, маємо зазначити, що реальна економіка – це та суспільна сфера, що є безпосереднім замовником фахівців з вищою освітою. У зв'язку з чим пролонгування тенденції до ігнорування її інтересів з боку вищої освіти негативно позначається на обох сферах та всьому суспільному організмові.

Список використаних джерел

1. Байденко В.И. Образовательный стандарт: теоретические и концептуальные основы (Опыт системного исследования): дис. на соискание научн. степени доктора пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Байденко Валентин Иванович – М., 1999. – 298 с.
2. Воскресенская Н.Н. Поиски государственных образовательных стандартов за рубежом / Н.Н. Воскресенская // Педагогика. – 1994. – №2. – С.112–117.
3. Закон України «Про вищу освіту» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 64 с.
4. Закон України «Про освіту» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське видавництво, 2006. – 40с.
5. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз / [Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М.]. – К.: Знання України, 2002. – 580 с.
6. Олекс О.А. Управление развитием образования: организационно-педагогический аспект /О.А. Олекс. – Минск: РИВШ, 2006 – 332с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення державних стандартів вищої освіти» // Офіційний вісник України. – 1998 р. – № 3. – С. 108.
8. Скирбекк Г. История философии: [учеб. пособие для высш. учеб. заведений] / Г.Скирбекк, Н.Гилье; [пер. с англ. С.Крымского]. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 800 с.
9. Троу М. Социология образования / Мартин Троу // Американская социология. Перспективы, проблемы, методы. – М.: Прогресс, 1972. – С. 8–24.
10. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку / Френсис Фукуяма. – [Пер. з англ. В.Дмитрука]. – Львів: Кальварія, 2005. – 380 с.

11. Янішевський О.Е. Розробка та впровадження системи управління якістю вищої освіти на основі вимог міжнародних стандартів ISO 9000:2000 та принципів EFQM / О.Е. Янішевський // Стратегія інноваційного розвитку системи вищої освіти в Україні. – [Матеріали Міжн. наук.–практ. конф. 5–7 жовтня 2007 р.]. – Донецьк: ДНУ, 2007. – С.12–16.

12. International Organization for Standardization (ISO). – [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.iso.org>.

13. Megill A. Prophets of extremity: Nietzsche, Heidegger, Foucault, Derrida / A. Megill. – London: Berkeley etc., 1985. – 399 p.

14. UNESCO. Documents in Education. Education for all: status and trends. 1993. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unesco.org/education/pdf/27_111.pdf.

15. UNESCO. The International Standard Classification of Education (ISCED). 1997. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/iscsed_1997.htm.

Терепищій С.А. Феномен стандартизації вищого образования в современном научном и философском дискурсах

Анализируются противоречия феномена стандартизации высшего образования в научном и философском дискурсах. Отстаивается идея усиления философской рефлексии стандартизации высшего образования.

Ключевые слова: стандартизация высшего образования, научный дискурс, философский дискурс.

Terepishchy, S.O. The phenomenon of standardization of higher education in the contemporary scientific and philosophical discourse

The article analyzes the phenomenon of standardization contradictions of higher education in scientific and philosophical discourses. Advocates strengthening the idea of philosophical reflection standardization of higher education.

Key words: standardization of higher education, scientific discourse, philosophical discourse.

УДК 811.112.2–115+811.133.1–115

Гришкіна В.Б., Кухар О.В.,
Симонова І.О.

Відтворення системи «мовець–висловлювання–дійсність» на рівні службових слів німецької та французької мов

В ході усного спонтанного спілкування з метою означити особисте сприйняття і оцінку фрагментів реальної дійсності співрозмовники застосовують засоби суб'єктивної модальності – модалізатори. В сучасних німецькій та французькій мовах роль подібних засобів належить насамперед самостійним частинам мови – дієсловам та їх граматичним способам. Однак не менш дієвим інструментом експресивного оздоблення висловлювань є службові слова.

Ключові слова: модальність, модальні слова, частки, дискурс, партикологія, інтенція, комбінаторика, емоційне забарвлення.

В процесі мовного контакту співрозмовники теоретично дотримуються принципів мовленнєвої Кооперації Г.Грайса, спрямованих на досягнення семантичної однозначності висловлювання [3,с.218]. В реальному ж житті виникає безліч ситуацій, в яких партнери свідомо порушують запропоновані Г.П. Грайсом постулати. Обмінюючись репліками, співрозмовники не обмежуються тільки наданою або отриманою інформацією. Кожен прагне вплинути на партнера, передати йому свої почуття і настрій, викликати в нього бажану реакцію.

Метою даної статті є аналіз засобів сучасних німецької та французької мов, призначення яких – максимально відтворити ставлення мовця до референтної ситуації.

В лінгвістиці функціонально–семантична категорія із значенням різних видів відношення висловлювання до дійсності та суб'єктивної кваліфікації того, про що йдеться, називається категорією модальності [4,с.303]. Ця категорія має універсальний характер, вона притаманна фактично всім природним мовам і поділяється мовознавцями на два типи – об'єктивну модальність та суб'єктивну. Якщо об'єктивна модальність є обов'язковою ознакою будь-якого висловлювання, то суб'єктивна виникає факультативно, залежно від інтенцій мовця. Таким чином, в категорії суб'єктивної модальності віддзеркалюється складна взаємодія між мовцем, дійсністю та мовними засобами, які він обирає для відтворення свого ставлення до екстралінгвістичних ситуацій.

Відомо, що в основі будь-якої категорії лежить опозиція між змістом і формою. В тому, що стосується змісту, категорія суб'єктивної модальності